

створення та редагування зображень, і є одним з інструментів комп'ютерного моделювання. З його допомогою можна проілюструвати дидактичні матеріали або пояснювальну записку до проекту; виконати схеми вишивки, в'язання, бісероплетіння, малюнків (ескіз) орнаменту для декорування тканини, килимів, шпалер; знайти оптимальне колірне рішення, варіант найбільш зручного розміщення меблів і т.д.

Вчитель також може використовувати знання, отримані школярами під час уроків інформаційних технологій задля економії часу під час освоєння теоретичної частини розділів технології і трудового навчання.

На даний час у навчальних закладах велика увага приділяється проєктній діяльності учнів [3]. Оцінюючи підготовлений проєкт важливу роль грає рівень його захисту, зокрема, вміння використовувати наочний матеріал. Найбільш повно і цікаво проілюструвати зміст проєкту, що викладається, дозволяють комп'ютерні презентації (слайд-фільми). Вони призначені спеціально для супроводження повідомлення показом відео на великому екрані або на моніторі комп'ютера. Такі презентації учні можуть створювати за допомогою програми PowerPoint. Перш ніж розпочати створення презентації, учні під керівництвом вчителя продумують її зміст і структуру. Тут на допомогу може прийти мережа Інтернет, цифрова техніка (сканер, фотоапарат). З іншого боку, цю програму може використовувати вчитель на етапі пояснення нового матеріалу.

Крім перерахованих вище програм, існує ряд спеціалізованих програмних середовищ, що застосовуються мною саме на уроках технології і трудового навчання: програма «Вишивка хрестиком» перетворює будь-які картинки або відскановані фотографії на проєкти для вишивання даним способом. Також широко використовуються в роботі практичні посібники з в'язання спицями, гачком. Комп'ютерні журнали моделей дозволяють розрахувати і роздрукувати індивідуальну форму вподобаної моделі в натуральну величину; за допомогою програми «Салон краси» можна безмежно експериментувати з різними зачісками, кольором волосся та підбирати будь-який макіяж.

Отже, інформаційно-комп'ютерні технології, що використовуються на заняттях, дозволяють урізноманітнити навчальний матеріал на всіх етапах уроку, підвищити мотивацію учнів, їхню зацікавленість, сприяти більш міцному засвоєнню знань, формувати особистісні властивості та якості, що визначають художній розвиток учнів, озброїти їх знаннями, пов'язаними з розумінням мистецтва умінням висловлювати свої погляди, а також вирішувати проблему індивідуалізації навчання.

Список використаних джерел

1. Близнюк М.М. Основи вивчення інформаційних технологій: теоретичні і методичні засади. *Вища школа: науково-практичне видання*. 2019. № 12(185). С. 47–58.
2. Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології навчання : термінологічний словник. Львів : Вид-во «СПОЛОМ», 2009. 260 с.
3. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: *Зб. наук. пр. Випуск 43 / редкол.* Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2015. 542 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПРАЦІ ШКОЛЯРІВ ПРИ ОПАНУВАННІ МИСТЕЦЬКОЇ ТЕХНІКИ «БАТИК»

Варданія Олена Олександрівна

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Анотація. У статті зауважується, що мистецька техніка «батик» відома з давнини, була вживаною у багатьох країнах світу. Український батик є предметом

експозицій виставок у багатьох музеях України. Аналізуються навчальні, виховні та розвиваючі можливості процесу навчання учнівської молоді батіку як виду декоративно-прикладного мистецтва. Зазначається, що належна увага при вивченні мистецької техніки «батик» має приділятися навчання учнів безпечним прийомам роботи.

Ключові слова: декоративно-прикладне мистецтво, батик, види батіку навчальний процес, правила техніки безпеки, безпечні прийоми роботи.

Навчання учнів декоративно-прикладному мистецтву наразі є актуальним питанням, оскільки мистецька спрямованість діяльності підростаючого покоління є важливим засобом розвитку їх творчої активності. Навчання різним видам декоративно-прикладного мистецтва, що розвивалися в Україні, дозволяє формувати не лише їх естетичний смак та творчі здібності [2], але і позитивно впливає на виховання у них національної самосвідомості [5, с. 86].

Одним із цікавих видів декоративно-прикладного мистецтва, який користується особливою популярністю, є батик. Мистецька техніка «батик» виникла ще до н.е. і була вживаною у багатьох країнах світу. Український батик є предметом експозицій виставок у багатьох музеях України.

Батик – це декоративно-прикладний вид мистецтва, узагальнена назва різноманітних способів ручного розпису різних тканин. Розрізняють кілька видів батика, які відрізняються технологією виробництва. Це холодний, гарячий, вузликовий, вільний розпис, розпис по сирому та техніка «Шиборі» [1; 3; 5].

Гарячий батік робиться за класичною технологією виробництва батіку. Це найдавніший і трудомісткий спосіб фарбування тканини. Робота тут ведеться з розплавленим на вогні (і тому гарячим за температурою) воском (найчастіше) парафіном, стеарином або їх сумішшю. Їх швидко, щоб не встигли застигнути розігріта суміш, її наносять на тканину за допомогою особливої кисті зі щетини.

Холодний батік передбачає інший спосіб резервування областей. Їх покривають спеціальним матеріалом, що нагадує гуму, і тим самим захищають від фарби. Цей спосіб винайдено на початку 20 століття. Тут непотрібно плавити віск, використовувати спеціальні інструменти та пристрої. При техніці холодного батика роль воску виконують спеціальні контури та резерви для батика. Те, що тут не потрібно нагрівати речовини, витравлювати віск і знову наносити його, значно полегшує технологію розпису по тканині. Дана техніка підходить для тих, хто лише почав опановувати мистецтво батіку.

Вузликівий батік з'явився в Індонезії. Індійська назва цієї техніки «бандхей». Технологія проста – на тканини зав'язуються вузли (безладно чи з дотриманням певного малюнка) з допомогою нитки. Інколи формують несподівані малюнки за допомогою підручного матеріалу – гудзиків, камінчиків, круглих кульок. Головне, щоб предмет міг витримати високу температуру, тому як він кип'ятитиметься у воді з фарбуючим розчином. Особливо красиво виглядають у техніці вузликового батика футболки, сукні, скатертини, серветки.

Вільний розпис – за допомогою такої техніки створюється індивідуальна неповторність твору. В основному вільний розпис практикують за допомогою анілінових барвників або олійними фарбами із спеціальними розчинниками. Можна ставити різні експерименти, додаючи десь резерв або сольовий ефект, або використовуючи спиртовмісні речовини для зволоження тканини.

Розпис по сирому – це різновид вільного розпису. У робіт, виконаних «по сирому», незвичайно гарний ефект плавного перетікання фарби однією в іншу, що створює ілюзію легкості. Є кілька видів цієї техніки. Можна натягнути і зволожену тканину посипати сухим барвником (чим менше, тим ніжніші колірні переходи). Можна вести пензлем із фарбою прямо по зволоженій поверхні полотна, самостійно формуючи малюнок, не використовуючи готових шаблонів для батика. Робити все потрібно швидко, інакше на тканині, що підсихає, утворюються негарні підтікання.

Техніка «шиборі» часто її називають вузличним батиком. Все ж таки в техніці «шиборі» є кілька відмінностей. Тканина тут складається певним чином, часто за готовим рішенням. Це стародавня японська технологія, що перегукується з улюбленою японцями техніками орігамі.

У процесі навчання учнів можна не обмежуватися використанням лише одного методу батика. У кожній роботі учні можуть поєднувати два, а то й три способи фарбування тканини, за рахунок чого зображення виходять найбільш яскравими та об'ємними.

Належна увага при вивченні мистецької техніки «батик» має приділятися навчанню учнів безпечним прийомам роботи. Швидка робота у створенні батика безпосередньо залежить від точного дотримання правил техніки безпеки. Необхідно бути гранично уважними та обережними з сильнодіючими, отруйними та легкозаймистими речовинами.

Потрібно пам'ятати, що барвники і хімічні речовини дуже токсичні. На робочому місці не слід тримати фарби, що не використовуються в розписі. Ємності з розчинами потрібно завжди щільно закривати та постачати етикетками з назвою. Не рекомендується чіпати препарати незахищеними руками.

Займатися виготовленням хімічних і фарбувальних сумішей треба тільки в приміщенні, що добре вентильовується, бажано з відкритими вікнами або з витяжною шафою. Початківцю для роботи рекомендується заздалегідь придбати поліетиленовий фартух, захисні окуляри і гумові рукавички.

Ці речі допоможуть захиститися від випадкових бризок лугів, кислот та барвників. Використовуючи порошкові барвники, краще надіти захисну маску, щоб виключити їх потрапляння в дихальні шляхи. Сухі фарби завжди слід додавати у воду, але в жодному разі навпаки.

Кислоти вимагають особливого дбайливого поводження. Попадання на шкіру може призвести до опіків. Тому зберігати кислоти необхідно лише у щільно закритій скляній ємності з яскравою етикеткою.

Якщо сталася неприємність, і кислота випадково потрапила на шкіру потрібно негайно добре змити її водою, а потім промити слабким розчином соди. Так само як і порошкові барвники, кислоту додають у воду, але не навпаки.

Отже, мистецька техніка «батик» відома з давнини і була вживаною у багатьох країнах світу. Український батик є предметом експозицій виставок у багатьох музеях України. Навчання учнівської молоді батика як виду декоративно-прикладного мистецтва має широкі навчальні, виховні та розвиваючі можливості. Належна увага при вивченні мистецької техніки «батик» має приділятися навчанню учнів безпечним прийомам роботи.

Список використаних джерел

1. Батик : Навчально-методичний посібник до вивчення курсу «Батик» із дисципліни «Декоративно-прикладне мистецтво» з практикумом у навчальних майстернях для студентів IV курсів у галузі знань 0202 – Мистецтво за напрямом підготовки 6.020205 – Образотворче мистецтво. Черкаси : Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2011. 68 с.
2. Гарбузенко Л.В. Декоративно-прикладне мистецтво: крок до художньо-естетичної компетентності : навч.-метод. посіб. Кіровоград : Александрова М.В., 2016. 132 с.
3. Давыдов С. Батик. Техника, приёмы, изделия. М. : АСТ, 2005. 184 с.
4. Каменская О. Горячий батик. *Юный художник*. 2005. № 1. С. 37.
5. Кудря О. В. Виховання молоді в українських національних традиціях. *Мистецтво української вишивки – життєдайне джерело творчості, присвячене пам'яті Героя України, Заслуженого майстра народної творчості України В. С. Роїк*: матеріали наук.-практ. конф., (м. Полтава, 25-26 вересня 2014 р). Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2014. С. 85-89. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/7338>